

TERUGBLIK

Archeologie in het Gooi

Verslag ledenavond 26 januari 1999

Traditiegetrouw stond de eerste ledenavond van het jaar, die weer samen met de Archeologische Werkgemeenschap Nederland, afdeling Naerdincklant werd georganiseerd, in het teken van de archeologie. Helaas moesten de ongeveer 60 aanwezigen het stellen zonder de aangekondigde voordracht van archeoloog Ruud Borman, die op het laatste moment moest afzeggen. In zijn plaats kwam de heer Mulder uit Oosterhout ons het één en ander vertellen over de geschiedenis van het (rivieren-)landschap. De heer Mulder werkt al vele jaren als onderzoeker bij het Staringcentrum in Wageningen (voorheen bekend als de Stiboka, de Stichting Bodem Kartering). Hij maakte duidelijk dat uit de geschiedenis van het landschap belangrijke gegevens zijn te halen over de bewoningsgeschiedenis van het gebied.

Vóór de pauze ging de heer Mulder in op de onderzoekstechnische achtergronden van zijn onderzoekingen. Hoewel er af en toe wat vakjargon te beluisteren viel, wist hij ons duidelijk te maken hoe je iets kan vertellen over hoe een gebied er vroeger uitgezien moet hebben. Een zeer belangrijke bron van informatie is de bodem. Daarin zijn de sporen achtergebleven van allerlei landschapsvormende processen. Die kunnen opgespoord worden door boringen te doen. Met de gegevens daarvan zijn dwarsdoorsneden (profielen) van de bodem te maken, waaruit veel is af te leiden. Over de vroegere perioden haalt hij ook veel gegevens uit geologische kaarten. Hierop is de diepere ondergrond weergegeven. Bodemkarteringskaarten geven de bovenste lagen weer, waaruit bijvoorbeeld vroegere lopen van rivieren kunnen blijken. Ook uit luchtfoto's valt veel informatie te halen, omdat daar (onder speciale omstandigheden) bijvoorbeeld de nattere stukjes grond zijn af te leiden, wat duidt op z.g. komgronden. De drogere delen in het riviereengebied zijn de 'stroomruggen' en het waren juist deze drogere stukjes grond waar de prehistorische mens zich het eerste vestigde. Latere ontwikkelingen van het landschap zijn vaak weer af te leiden uit toponie-

menkaarten (met veldnamen) en topografische kaarten (ook wel 'stafkaarten' genoemd), die vanaf 1824 regelmatig gemaakt zijn en waarop niet alleen wegen en spoorwegen staan, maar ook bijvoorbeeld verkavelingspatronen en grondgebruik. Ook uit de ligging van oude boerderijen valt vaak het één en ander af te leiden.

Na de pauze maakte de heer Mulder aan de hand van dia's de theorie aanschouwelijk. Via vele dia's liet hij ons zien hoe allerlei sporen van vroegere landschappen nog steeds te zien zijn, als je maar weet waar je op moet letten. Verrassend waren ook zijn serie dia's van geanimeerde landschappen. Met de computer is het tegenwoordig mogelijk om het landschap in vogelvlucht te laten zien. En niet alleen het huidige, maar ook het landschap van bijvoorbeeld 4000 jaar voor Christus. Als voorbeeld diende de Ooipolder bij Nijmegen. Zo kregen we 'luchtfoto's' te zien, o.a. uit de Romeinse Tijd en de Middeleeuwen, alhoewel er in die tijd uiteraard nog geen sprake was van vliegtuigen of fotografie! Heel boeiend allemaal, en nauwelijks van echte luchtfoto's te onderscheiden. Stap voor stap konden we hiermee de ontwikkeling van het Ooipolder-landschap gedurende vele eeuwen volgen.

Het onderzoek van de heer Mulder geeft een goed inzicht in de landschapsgeschiedenis. De resultaten ervan zijn niet alleen van belang voor archeologen. Uiteraard zijn zij geïnteresseerd in de plekken waar de mensen vroeger het liefst woonden. Dat zijn namelijk dé plekken om naar bodemvondsten te speuren. Maar ook planologen en natuurbeschermers kunnen goed gebruik maken van de gegevens. Zo loopt er op het ogenblik een natuurontwikkelingsproject in de Ooipolder, waarbij getracht wordt de vroegere situatie weer terug te brengen. Vroegere stroomgeulen worden gereconstrueerd waarna men de natuur weer zijn gang laat gaan. Dat is uiteraard slecht nieuws voor de boeren, maar wel erg gunstig voor de wildstand en vele soorten vogels. Al met al een leerzame avond.

EJP